مدیریت شهری
شماره ۳۵ تابستان ۱۳۹۳
No.35 Summer 2014
۲۵-۳۲
زمان دریافت مقاله: ۱۳۹۲/۷/۱ زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۳/۳/۱

تعیین اولویت پهنه‌های مستعد توریسم تاریخی- فرهنگی استان اصفهان با استفاده GIS

سید اسکندر صیدایی گل سفیدی- دانشیار دانشکده علوم جغرافیایی و برنامه ریزی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.
سیده سمیه حسینی *- دانشجوی دکتری توریسم، دانشگاه‌کازان،کازان، روسیه.

چکیده
پژوهش حاضر با هدف تعیین اولویت پهنه‌های مستعد توریسم تاریخی- فرهنگی در استان اصفهان انجام گرفته است. با توجه به مؤلفه‌های مورد بررسی نوع تحقیق کاربردی- توسعه‌ای بوده و روش تحقیق توصیفی - پیمایشی و بر اساس تجزیه و تحلیل سیستمی می‌باشد. در این تحقیق به‌منظور ارزیابی بر اساس تعداد جاذبه، سطوح عملکرد (ملّی، محلی، بین المللی) و سطوح دسترسی (پیاده، سواره) نسبت به جاذبه‌های تاریخی- فرهنگی امتیاز داده شده است. بر اساس امتیازات جاذبه‌های تاریخی- فرهنگی استان اصفهان به ۵ طبقه تقسیم شده است. طبقه اول مناطقی هستندکه هیچگونه جاذبه تاریخی- فرهنگی در آنها وجود ندارد و در واقع دارای امتیاز ۰ می‌باشند. دسته دوم شامل مناطقی که امتیازات جاذبه‌های تاریخی- فرهنگی آنها بین ۰-۱۰۸، طبقه سوم شامل مناطقی که امتیازات آنها بین ۱۰۸ تا ۲۱۱، طبقه چهارم شامل مناطقی که امتیازات آنها بین ۲۱۱ تا ۳۱۵ می‌باشند. امتیازات جاذبه‌های تاریخی- فرهنگی طبقه پنجم از ۳۱۵ به بالا می‌باشند. به عبارت دیگر، بیشترین ظرفیت توریسم تاریخی- فرهنگی استان اصفهان به صورت متمرکز در دو پهنه مرکز به مرکزیت شهر اصفهان و شمال شرق به مرکزیت شهر کاشان و بعد از آن شهر نطنزگسترده شده است؛ با توجه به اینکه این مرکزیت برحسب تعداد جاذبه، سطوح عملکرد و دسترسی به جاذبه‌ها می‌باشد، تا شعاع ۴۰کیلومتری از مرکز شهر اصفهان وکاشان را در بر می‌گیرد؛ بنابراین می توان گفت‌که شهر اصفهان به عنوان قطب اول گردشگری تاریخی- فرهنگی استان مطرح بوده و شهرکاشان از جهت جاذبه‌های تاریخی شناخته شده در آن، پس از شهر اصفهان قرار دارد؛ بنابراین یکی از مهمترین زمینه‌های توسعه‌ی در شهر اصفهان وکاشان توسعه‌ی گردشگری تاریخی - فرهنگی می‌باشد.
واژگان کلیدی: توریسم تاریخی- فرهنگی، سیستم اطلاعات جغرافیا، استان اصفهان.

Determining the Priorities of the Areas Fit for Cultural-historical Tourism of Isfahan Province Using GIS

Abstract
According to Universal World Tourism Organization (UNWTO), cultural tourism refers to "the travelling of the human beings with merely cultural motivations such as academic, artistic and learning tours as well as their journeys for academic purposes, taking part in the festivals and other cultural events, visit to the sites and places, travel with an academic nature, folklore or art and pilgrimage…" Technically, cultural tourism includes the travelling of the human beings for the purpose of visiting the specific cultural attractions such as cultural heritage sites, cultural aesthetic symbols, arts and parades events which are situated outside of their ordinary living place.
The first step for putting the tourism development wheel into motion is to identify and present the existing potential capabilities which can provide the development areas by recognition and all-encompassing planning. Due to its invaluable historical buildings, Isfahan province can be very successful in this area. The present study intends to determine the prioritized areas apt for cultural-historical tourism in Isfahan province, Iran. Considering the components under research, this study is applied-developmental in nature with its methodology being descriptive-survey based on systematic analysis. To carry out the assessment, scoring the areas has been done based on three variables, namely the number of attractions, the level of performance (national, local and international) and level of access (pedestrian or vehicle access) to the cultural-historical attraction sites. Based on the given scores, the cultural-historical attractions of Isfahan province have been divided into 5 categories which are as follows: the first category includes all the regions which do not have any cultural-historical attraction (score=0). The second category includes the regions whose cultural- historical attraction scores range between 0-108, the third category includes the regions whose scores vary between 108 and 211, the forth category includes the regions whose scores were between 211 and 315 and finally, the fifth category covers the regions whose scores are over 315. To put it differently, the highest capacity for the historical-cultural tourism of Isfahan city is centrally situated in two areas i.e. the center area with the centrality of Isfahan city and North-East area with the centrality of Kashan city and then, Natanz. The research on the capacity analysis of Isfahan province in terms of cultural- historical tourism development shows that based on the given scores, nearly %29.51 and %19.6 of the total attractions of the province and %34.7and %22.55 of the cultural- historical tourism attractions of the region respectively belong to Isfahan and Kashan towns. In more detail, %76.49of the historical-cultural attractions of Isfahan province belong to Isfahan while the scores obtained for its different regions are as follows: %50 for region 3, %19.82 for region 1, %13.36 for region 6, %10.91for region 5. Given the fact that Isfahan city possesses the highest number of the Isfahan province's cultural- historical tourism sources and potentialities some of which are among the most prominent national attractions and of global prestige, it can be claimed that Isfahan city has been known as the first axis of cultural-historical tourism while Kashan city ranked second due to its recognized historical attractions. Accordingly, it can be concluded that cultural-historical tourism can be considered as one of the most important and potential development areas for these two cities.
Keywords: historical-cultural tourism, Geography Information System (GIS), Isfahan province

* نویسنده مسئول مکاتبات، شماره تماس: ۸۹۲۷۰۳۵۱۳۴۲؛ رایانامه: sshosseini1361@yahoo.com

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

مقدمه

صنعت گردشگری بطور قابل توجهی در دهه‌های اخیر افزایش یافته است به طوری که به یکی از منابع اصلی درآمد در بسیاری از کشورها تبدیل شده است (Casagrandi and Rinaldi, 2002:1). پتانسیل بالقوه این صنعت برای تولید درآمد ارز خارجی، جذب سرمایه‌گذاری‌های بین المللی، افزایش درآمدهای مالیاتی و ایجاد مشاغل، انگیزه‌ای برای کشورهای در حال توسعه در ترویج گردشگری به عنوان یک موتور برای رشدکلان اقتصادی بوده است (Torres and Momsen, 2004: 294). سازمان جهانی گردشگری UNWTO گردشگری فرهنگی را اینچنین تعریف می‌کند: «حرکت انسانها با انگیزه صرفاً فرهنگی مانند تورهای تحصیلی، یادگیری هنر، مسافرت برای جشنواره‌ها و سایر رویدادهای فرهنگی، بازدید از سایتها و بناها، سفر با ماهیت تحصیلی، فولکلور یا هنر و زیارت.» از نظر فنی گردشگری فرهنگی شامل حرکت انسان برای دیدن جاذبه‌های فرهنگی خاص همچون مکان‌های میراث‌های فرهنگی، نشانه‌های زیباشناختی و فرهنگی، هنرها و نمایش‌هاکه در خارج از مکان معمولی سکونت قرار دارد، می‌شود.

از زمان پذیرش کنوانسیون مربوط به حفاظت از میراث طبیعی و فرهنگی جهان در سال ۱۹۷۲، حدود ۸۱۷ مکان در سطح جهان به عنوان اماکن میراث جهانی شناخته شده‌اند (مرکز میراث جهانی (WHC، ۲۰۰۵). بسیاری از آثار تاریخی باشکوه مربوط به گذشته به این فهرست شکوه بخشیده‌که هرکدام نقشی منحصر بفرد در تارخ بشر ایفا نموده‌اند (شاکلی، ۱۹۹۸). برای بسیاری از کشورها، اماکن میراث جهانی بعنوان نماد محسوب می‌شوندکه تأثیرگذاری آنها بر ارزشهای جاری همچنان ادامه دارد (هیات بین المللی آثار و اماکن تاریخی (ICOMOS، ۱۹۹۳). اگرچه فهرست میراث جهانی با توافق جهانی با هدف شناسایی، به رسمیت شناختن و حفاظت از اماکن با ارزش جهانی حاصل شده است اما از اماکن میراث جهانی به طور فزاینده بعنوان یک ابزار برای فعالیتها و برنامه‌های انجام شده درجهت بازاریابی توریسم (گردشگری) بهره گرفته شده است که این برنامه‌ها هر ساله شمار وسیعی از گردشگران (بازدیدکنندگان) را جذب نموده و امکان دیده شدن مقاصد در سطح بین المللی بواسطه سیاستهای تدوین شده از سوی بخش خصوصی، کشورهای میزبان وکمیته میراث جهانی را افزایش می‌دهند (دراست، ۱۹۹۶). در سال ۱۹۹۸ تعداد بازدید سالیانه به ثبت رسیده از ۱۱۶ مکان میراث طبیعی جهان تقریباً ۶۳ میلیون بوده است (تورسل و سیگاتی، ۱۹۹۸) که این رقم تقریباً یک دهم تعداد ورود گردشگران بین المللی می‌باشد (سازمان توریسم جهانی(WTO)، ۲۰۰۵) و تمامی نشانه‌ها حاکی از روند افزایشی بازدید از امکان میراث جهانی می‌باشد (WTO، ۱۹۹۹).

میراث یکی از مهمترین مولفه‌های توریسم در بسیاری از اقتصادهای پیشرفته می‌باشدکه سرعت رشد آن نیز بیش از سایر مولفه‌ها می‌باشد (آلزو، اولئاری و موریسون، ۱۹۹۸، هربرت، ۲۰۰۱). در ایالات متحده آمریکا، توریسم میراثی یکی از بخشهای مهم توریسم داخلی نیز محسوب می‌شودکه در خلال سال ۱۹۹۶ تا ۲۰۰۲ به نرخ رشد سالیانه معادل ۱۳ درصد رسیده است که تقریباً ۲۱۶.۸ میلیون سفر شخصی به اماکن میراثی در سال ۲۰۰۲ و هزینه متوسطی بالغ بر ۶۲۳ دلار را بهمراه داشته است که این رقم تقریبا ۵۰ درصد بالاتر از گردشگران (بازدیدکنندگان) غیر میراثی می‌باشد (انجمن صنعت گردشگری آمریکا و مجله اسمیت سونیان، ۲۰۰۳).

علاوه بر نقش توریسم میراثی در توسعه اقتصاد، این نوع توریسم در سطح گستره بعنوان روشی مؤثر جهت دستیابی به نقش آموزشی توریسم مورد تایید قرار گرفته است (آشوورت و ترن بریج، ۱۹۹۹، دین، مورگان، و تان، ۲۰۰۲، لایت، ۲۰۰۰، لوونتال، ۱۹۹۸، ترن بریج، ۱۹۹۴) که این امر از طریق کمک به دولت در اثرگذاری بر عقاید عمومی وکسب حمایت برای اهداف ایدئولوژیکی ملی (گوردون، ۱۹۶۹)، ترویج آمال و اهداف ملی (کوهن ـ هتب، ۲۰۰۴)، ساخت یک تصویر ملی مثبت (ریشتر، ۱۹۸۰) و تولید هویت ملی (هال، ۱۹۹۵، اوکانر، ۱۹۹۳، پریتز، ۲۰۰۳، یوری، ۱۹۹۰) تحقق می‌یابد. با توجه به اهمیت توریسم میراثی بعنوان یک پدیده اقتصادی و سیاسی، جای تعجب است که تحقیقات آکادمیک اندکی در راستای ارزیابی شرایطی صورت گرفته است که می‌بایست برای تضمین پایداری اماکن میراثی

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

محقق شوند (گرود و فیال، ۲۰۰۰).

استان اصفهان به دلیل دارا بودن صدها ابنیه با ارزش تاریخی در این زمینه می‌تواند بسیار موفق باشد. اولین گام برای به حرکت درآوردن چرخ اقتصادی توریسم، شناسایی و معرفی قابلیت‌ها و توانمندی‌های بالقوه موجود است که با شناخت و برنامه ریزی همه جانبه می‌توان زمینه‌های بهره برداری اقتصادی را مهیا نمود. به عبارت دیگر، بدون آگاهی و شناخت پتانسیل‌ها و ظرفیت‌ها در هر منطقه، امکان برنامه ریزی وجود نخواهد داشت. در واقع شناخت ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های هر منطقه به محقق این امکان را می‌دهد تا بر اساس وضع موجود و توان منطقه متناسب توسعه و جهت آن را شناسایی کند.

روش تحقیق

پژوهش حاضر با هدف تعیین اولویت پهنه‌های مستعد توریسم تاریخی- فرهنگی در استان اصفهان انجام گرفته است. با توجه به مؤلفه‌های مورد بررسی نوع تحقیق کاربردی- توسعه ای بوده و روش تحقیق توصیفی - پیمایشی و بر اساس تجزیه و تحلیل سیستمی با بهره‌گیری از ظرفیتها، ارزیابی قابلیت‌ها، تلفیق و ترکیب و تعیین مناطق مستعد می‌باشد. در این تحقیق به منظور ارزیابی بر اساس تعدادجاذبه، سطوح عملکرد (ملّی، محلی، بین المللی) و سطوح دسترسی (پیاده، سواره) نسبت به جاذبه‌های تاریخی- فرهنگی امتیاز داده شده است.

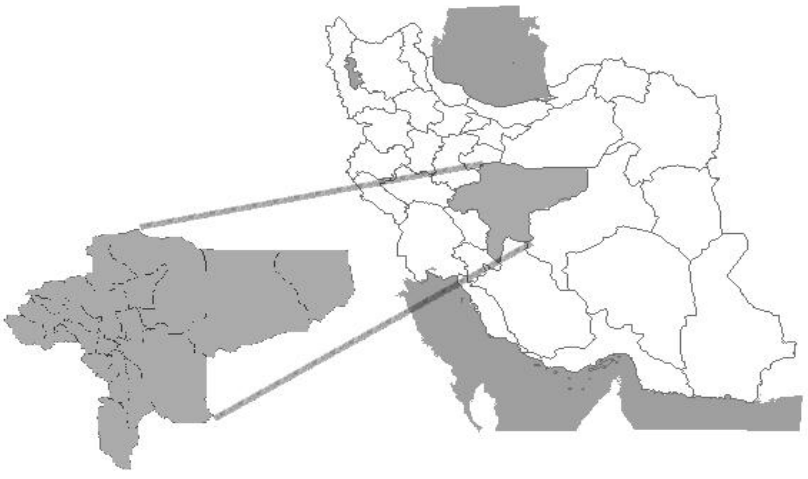
معرفی منطقه مورد مطالعه

استان اصفهان با مساحتی حدود ۱۰۷۰۱۹ کیلومتر مربع بین ۳۰ درجه و ۴۳ دقیقه تا ۳۴ درجه و ۲۷ دقیقه عرض شمالی و ۴۹ درجه و ۳۸ دقیقه تا ۵۵ درجه و ۳۲ دقیقه طول شرقی از نصف‌النهار گرینویچ قرار گرفته است. این استان که در مرکز ایران واقع شده از شمال به استان‌های مرکزی، قم و سمنان از جنوب به استان‌های فارس و کهگیلویه و بویراحمد از شرق به استان یزد و از غرب به استان‌های لرستان و چهارمحال بختیاری محدود است. بر اساس آخرین تقسیمات کشوری در سال ۱۳۹۰ این استان شامل ۲۳ شهرستان، ۱۰۴ شهر، ۴۵ بخش و ۱۲۴ دهستان می‌باشد و مرکز آن شهر اصفهان است (سالنامه آماری استان اصفهان).

فرایند انجام پژوهش

این پژوهش مبتنی بر تجزیه و تحلیل سیستمی است و با بهره‌گیری از ظرفیتها، ارزیابی قابلیت‌ها، تلفیق و ترکیب و تعیین مناطق مستعد بر اساس تجزیه و تحلیل سیستمی، در پنج مرحله به شرح زیر انجام می‌شود:

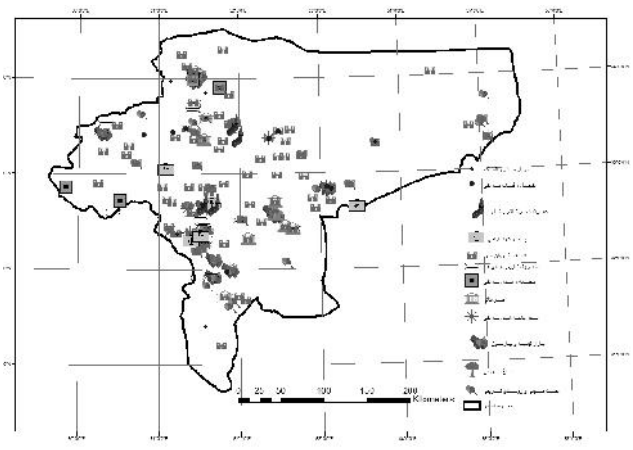
۱-«**شناسایی منابع**»: به طور خلاصه فرآیند شناسایی منابع شامل مراحل: «۱-۱. تهیه نقشه پراکندگی آب انبار، حمام تاریخی و آسیاب؛ ۱-۲. تهیه نقشه پراکندگی امام زاده، بقعه، آرامگاه، زیارتگاه و خانقاه؛ ۱-۳. تهیه نقشه پراکندگی خانه تاریخی؛ ۱-۴. تهیه نقشه پراکندگی

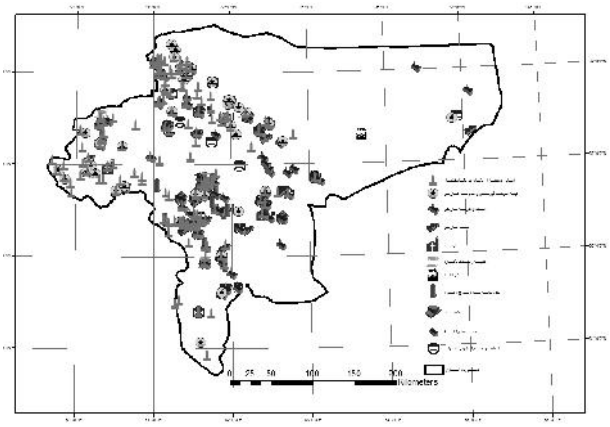

نقشه ۱. موقعیت استان اصفهان؛ ماخذ: نگارندگان.

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

مسجد و مدرسه تاریخی؛ ۱-۵. تهیه نقشه پراکندگی قلعه و کاروانسرا؛ ۱-۶. تهیه نقشه پراکندگی بافت قدیمی و روستای تاریخی؛ ۱-۷. تهیه نقشه پراکندگی تپه، محوطه، قبرستان و مجموعه تاریخی؛ ۱-۸. تهیه نقشه پراکندگی عمارت، قصر، تالار وکاخ؛ ۱-۹. تهیه نقشه پراکندگی چهار طاقی و آتشکده؛ ۱-۱۰. تهیه نقشه پراکندگی سد و پل تاریخی و مادی ها؛ ۱-۱۱. تهیه نقشه پراکندگی کتیبه و سنگ نگاره؛ ۱-۱۲. تهیه نقشه پراکندگی باغ تاریخی؛ ۱-۱۳. تهیه نقشه پراکندگی بازار، تیمچه و چهار سوق؛ ۱-۱۴. تهیه نقشه پراکندگی مجسمه و میدان تاریخی؛ ۱-۱۵. تهیه نقشه پراکندگی کارخانه، معدن و بنای تاریخی؛ ۱-۱۶. تهیه نقشه پراکندگی محله‌ی تاریخی و گذر؛ ۱-۱۷. تهیه نقشه پراکندگی یخچال و قنات تاریخی؛ ۱-۱۸. تهیه نقشه پراکندگی حسینیه و تکیه؛ ۱-۱۹. تهیه نقشه پراکندگی غار و چاه تاریخی؛ ۱-۲۰. تهیه نقشه پراکندگی کبوترخانه، مناره، برج و بارو؛ ۱-۲۱. تهیه نقشه پراکندگی کلیسا؛ ۱-۲۲. تهیه نقشه پراکندگی کنیسه؛ ۱-۲۳. تهیه نقشه پراکندگی جاذبه‌های فرهنگی؛ ۱-۲۴. تهیه نقشه پراکندگی سایر جاذبه‌های تاریخی، است.

نقشه ۲ و ۳. پراکندگی جاذبه‌های تاریخی- فرهنگی استان اصفهان؛ ماخذ: نگارندگان.

۲-«تعیین سطوح دسترسی»: برای مشخص کردن سطوح دسترسی در این پژوهش از بوفر استفاده شده است. برای دسترسی پیاده‌اندازه‌ی بوفربین (۱، ۴، ۶) کیلومتر در نظرگرفته شد. یک‌کیلومتر برای جاذبه‌هایی که در داخل روستا و یا خارج از محدوده‌ی روستا و یا شهر قرار داشته باشند، ۴کیلومتر برای جاذبه‌هایی‌که در داخل شهرهای‌کوچک و متوسط و ۶کیلومتر برای جاذبه‌هایی که در داخل شهرهای بزرگ قرار دارند. برای دسترسی سواره‌اندازه‌ی بوفربین (۹۰، ۵۰، ۴۰)کیلومتر می‌باشند. ۹۰ کیلومتر برای جاذبه‌هایی‌که در داخل روستا و یا خارج از محدوده‌ی روستا و یا شهر قرار دارند، ۵۰کیلومتر برای جاذبه‌هایی که در داخل محدوده‌ی شهرهای‌کوچک و متوسط قرار دارند و اندازه‌ی بوفر ۴۰کیلومتر برای جاذبه هایی‌که در داخل شهرهای بزرگ قرار دارند.

۳-«امتیاز دهی»: پس از تعیین سطوح، به امتیازدهی هر لایه اطلاعاتی و تهیه نقشه آنها به منظور آماده سازی آنها برای تهیه نقشه ظرفیتهای گردشگری می‌پردازیم. در نرم افزار ArcGIS هرلایه نقشه دارای جدولی است. تهیه، تنظیم و تکمیل جدول ویژگیهای جاذبه‌های توریستی برای آن است‌که برای کار ارزیابی آماده شود برای نیل به این مقصد بر اساس تعداد جاذبه، سطوح عملکرد (ملّی، محلی، بین المللی) و سطوح دسترسی (پیاده، سواره) به هر یک از جاذبه‌های تاریخی- فرهنگی امتیاز داده شده است (نمایش جاذبه‌های تاریخی- فرهنگی بر روی نقشه به صورت نقطه ای می‌باشد).

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۵ تابستان ۱۳۹۳
No.35 Summer 2014

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

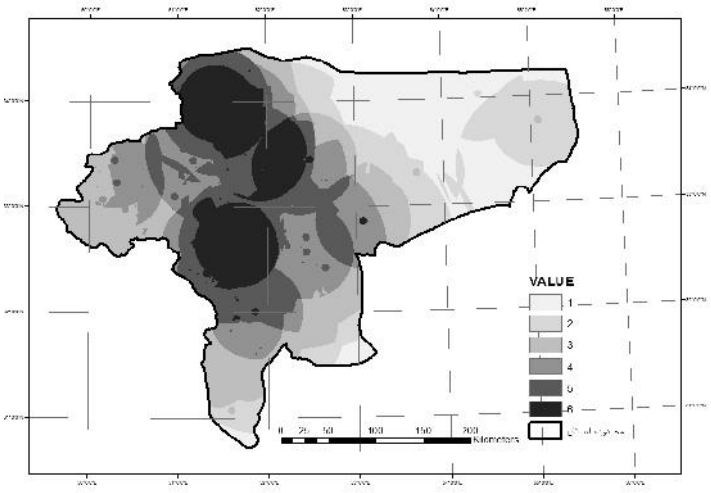
جدول ۱. درصد جاذبه‌های تاریخی- فرهنگی در هر شهرستان

KOD	NAME	درصد جاذبه های تاریخی هرشهرستان
۱	Bidgol &Aran	۴،۵۹
۲	Ardestan	۴،۵۹
۳	Isfahan	۳۴،۰۷
۴	Borkhar	۱،۸۴
۵	carvan & Tiran	۰،۴۲
۶	Chadegan	۰،۶۳
۷	Khomeini Shahr	۲،۶۹
۸	Khansar	۰،۱۵
۹	Khoor	۰،۸۴
۱۰	Dehaghan	۱،۲۶
۱۱	Semirom	۰،۵۸
۱۲	Meme & Shahin shahr	۲،۷۴
۱۳	Shahreza	۳،۳۸
۱۴	Frieden	۰،۴۲
۱۵	Fereidoonshahr	۱،۱
۱۶	Falavarjan	۰،۲۶
۱۷	Kashan	۲۲،۵۵
۱۸	Golpaygan	۱،۱۶
۱۹	Lenjan	۱،۵۳
۲۰	Mobarake	۴،۳۸
۲۱	Naein	۳،۲۲
۲۲	Najafabad	۱،۲۶
۲۳	Natanz	۶،۲۳

امتیازات براساس سطوح دسترسی ۵ و ۱۰ و براساس سطح عملکرد بین ۱ تا ۵ متغیر می‌باشند. در جدول شماره یک بر اساس امتیازات داده شده درصد جاذبه‌های تاریخی- فرهنگی در هر شهرستان محاسبه شده است.

۴-«**تلفیق لایه‌ها**»: برای تهیه نقشه ظرفیتهای گردشگری تاریخی- فرهنگی لازم است که نقشه‌های پراکندگی آب انبار، حمام تاریخی آسیاب، امام زاده، بقعه، آرامگاه، زیارتگاه و خانقاه، خانه تاریخی، مسجد و مدرسه تاریخی، قلعه وکاروانسرا، بافت قدیمی و روستای تاریخی، تپه، محوطه، قبرستان و مجموعه تاریخی، عمارت، قصر، تالار وکاخ، چهارطاقی و آتشکده، سد و پل تاریخی و مادی‌ها،کتیبه و سنگ نگاره، باغ تاریخی، بازار، تیمچه و چهارسوق، مجسمه و میدان تاریخی،کارخانه، معدن و بنای تاریخی، محله‌ی تاریخی وگذر، یخچال و قنات تاریخی، حسینیه و تکیه، غار و چاه تاریخی، کبوترخانه، مناره، برج و بارو،کلیسا،کنیسه، جاذبه های فرهنگی، سایر جاذبه‌های تاریخی که اجزاء تجزیه شده آن هستند، با همدیگر تلفیق شوند. برای تلفیق ۲۴ نقشه ذکر شده از روش رویهم‌گذاری استفاده شد. سپس با روی هم‌گذاری نقشه‌های فوق، نقشه ظرفیت‌های گردشگری تاریخی- فرهنگی تهیه گردیده است. (شکل شماره ۴) در نرم افزار ArcGIS این مناطق مشترک به طور خودکار با انداختن چند نقشه روی همدیگر مشخص می‌شوند. البته،کاربر در این مورد باید قبل از رویهم‌گذاری و تجزیه و تحلیل شروط خود را برای نرم افزار بیان کند تا نرم افزار طبق آن پارامترها را تحلیل و محدوده‌های مشترک را

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

نقشه ۴. جاذبه‌های تاریخی ـ فرهنگی استان اصفهان از لحاظ تعداد جاذبه، سطوح دسترسی و عملکرد؛ ماخذ: یافته‌های تحقیق.

تعیین و نقشه را ترسیم نماید.

۵-«**جمع بندی داده‌ها**»: جمع‌بندی داده‌ها در واقع اصلی‌ترین و در عین حال مشکل‌ترین کار ارزیابی است، زیرا پس از جمع‌بندی داده‌ها عمل ارزیابی به آسانی قابل اجرا است در مرحله ارزیابی پتانسیل و ظرفیت گردشگری تاریخی- فرهنگی و نقاط روستایی و شهری برای توسعه توریسم تاریخی- فرهنگی در روی نقشه به نمایش گذاشته شده است و پایان این مرحله، ارزیاب می‌تواند «ظرفیت بالقوه‌ی منطقه» را بسنجد. بر اساس امتیاز ات جاذبه‌های تاریخی- فرهنگی استان اصفهان به ۵ طبقه تقسیم شده است (نقشه شماره ۵). طبقه اول مناطقی هستند که هیچگونه جاذبه تاریخی- فرهنگی در آنها وجود ندارد در واقع دارای امتیاز ۰ می‌باشند. دسته دوم شامل مناطقی که امتیازات جاذبه‌های تاریخی- فرهنگی آنها بین ۰-۱۰۸، طبقه سوم شامل مناطقی که امتیازات آنها بین ۱۰۸ تا ۲۱۱، طبقه چهارم شامل مناطقی که امتیازات آنها بین ۲۱۱ تا ۳۱۵می‌باشند. امتیازات جاذبه‌های تاریخی-فرهنگی طبقه پنجم از ۳۱۵ به بالا می‌باشند. به عبارت دیگر، بیشترین جاذبه‌های تاریخی- فرهنگی استان اصفهان در مرکز به مرکزیت شهر اصفهان و در شمال شرق به مرکزیت شهر کاشان و بعد از آن شهر نطنز می‌باشند. با توجه به اینکه این مرکزیت برحسب تعداد جاذبه، سطوح دسترسی و عملکرد جاذبه‌ها می‌باشند؛ بنابراین این مرکزیت تا شعاع ۴۰کیلومتری از مرکز شهر اصفهان وکاشان را در بر می‌گیرد.

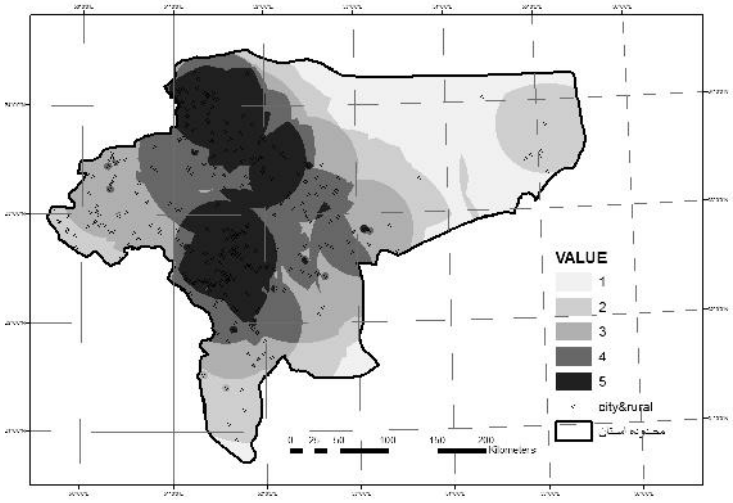
بر طبق نقشه روستا قهی و شهر اصفهان در شهرستان اصفهان و روستاهای مشهد اردهال، جوشقان استرک، طاهر آباد، ازوار، علوی، رهق، ون، جوینان، راوند، قهرود و شهرهای قمصر وکاشان در شهرستان کاشان و شهرهای نطنز، خالد آباد، بادرود و روستاهای ابیانه و آب سنجد در شهرستان نطنز در این دو پهنه گسترده شده‌اند. شهرهای آران و بیدگل، نوش آباد و روستاهای یزدل و علی اباد در شهرستان آران و بیدگل، شهرهای زواره، اردستان و روستای موغار در شهرستان اردستان، شهر نائین در شهرستان نائین، روستاهای کلهر، سه، مورچه خورت و شهرگز و برخوار در شهرستان شاهین شهر و میمه دارای بیشترین امتیاز به صورت پهنه‌های غیر متمرکز می‌باشند.

نتیجه گیری و جمعبندی

طبقه بندی‌های مختلفی از منابع و جاذبه‌های گردشگری صورت گرفته است که یکی از مهمترین آنها طبقه‌بندی ادوارد اینسکیپ می‌باشدکه منابع و جاذبه‌ها را به سه دسته اصلی طبیعی، تاریخی - فرهنگی و انسان‌ساخت تقسیم نموده است، هریک از این سه‌گونه اصلی دارای زیرگونه هایی می‌باشند و منابع تاریخی - فرهنگی استان اصفهان نیز براساس همین طبقه بندی مورد بررسی قرار گرفته است. بر اساس یافته‌های تحقیق، زمینه گسترش فعالیت‌های توریسم تاریخی -

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۵ تابستان ۱۳۹۳
No.35 Summer 2014

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

نقشه ۵. همپوشانی لایه‌های اولویت‌بندی جاذبه‌های تاریخی - فرهنگی و نقاط شهری و روستایی؛ ماخذ: یافته‌های تحقیق.

فرهنگی در استان اصفهان و به تبع آن در شهرستانها و نقاط شهری و روستایی منطقه وجود دارد بر اساس اطلاعات گردآوری شده در مرحله تجزیه و تحلیل، نتیجه ارزیابی توان را به صورت طبقه‌بندی ارائه می‌دهد. هر یک از این طبقات دارای ویژگی مشخصی هستند. برای شناخت بهتر توان منطقه و ارزیابی سکونتگاه‌های روستایی و شهری از نظر توسعه گردشگری تاریخی- فرهنگی با استفاده از نقشه جاذبه‌های تاریخی- فرهنگی استان اصفهان از لحاظ سطوح دسترسی و عملکرد و تلفیق لایه نقاط روستایی و شهری بر نقشه‌های اخیر به بررسی جایگاه آنها از لحاظ توان گردشگری تاریخی- فرهنگی پرداخته‌ایم. به گونه‌ای که هر یک از طبقات دارای ویژگی مشخصی هستند. طبق نقشه شماره ۴ در استان اصفهان ارزیابی در پنج سطح صورت گرفته است که طبقه ۱ فاقد ظرفیت و طبقه پنجم دارای بالاترین ظرفیت یا نزدیک به مناطق دارای ظرفیت بالا برای توسعه گردشگری تاریخی- فرهنگی در منطقه می‌باشد. به عبارت دیگر ارزیابی توان گردشگری در منطقه و ارتباط این ارزیابی با سکونتگاه‌ها که در نتیجه روی هم گذاری نقشه مناطق شهری و روستایی و نقشه مناطق مستعد (شکل ۴) منطقه است، نشان داد که بیشترین ظرفیت توریسم تاریخی- فرهنگی استان اصفهان در مرکز به مرکزیت شهر اصفهان و در شمال شرق به مرکزیت شهرکاشان و بعد از آن شهر نطنز می‌باشند. با توجه به اینکه این مرکزیت برحسب تعداد جاذبه، سطوح عملکرد و دسترسی به جاذبه‌ها می‌باشند؛ بنابراین این مرکزیت تا شعاع ۴۰ کیلومتری از مرکز شهر اصفهان وکاشان را در بر می‌گیرد.

پژوهش صورت گرفته در ظرفیت‌سنجی استان اصفهان به جهت توسعه گردشگری تاریخی- فرهنگی نشان می‌دهد که تقریباً ۲۹.۵۱ و ۱۹.۶درصد جاذبه‌های کل استان و ۳۴.۰۷ و ۲۲.۵۵ درصد جاذبه‌های گردشگری تاریخی- فرهنگی منطقه بر اساس امتیازات داده شده به ترتیب متعلق به شهرستان‌های اصفهان وکاشان میباشد که ۷۶.۴۹ درصد از جاذبه‌های تاریخی- فرهنگی شهرستان اصفهان متعلق به شهر اصفهان که از این مقدار ۵۰ درصد متعلق به منطقه ۳ شهر اصفهان، ۱۹.۸۲ درصد متعلق به منطقه ۱، مقدار ۱۳.۳۶ درصد متعلق به منطقه ۶ و ۱۰.۹۱ درصد متعلق به منطقه ۵ شهر اصفهان می‌باشند. با توجه به اینکه شهراصفهان بیشترین تعداد منابع و پتانسیل‌های گردشگری تاریخی- فرهنگی استان را در خود جانمایی کرده است که برخی از آنها، از شاخص‌ترین جاذبه‌های کشور محسوب میشوند و از شهرت جهانی برخوردارند. بنابراین می‌توان گفت که شهر اصفهان به عنوان قطب اول گردشگری تاریخی- فرهنگی استان مطرح بوده و شهرکاشان از جهت آثار تاریخی- فرهنگی، و پیشینه‌ی تاریخی و جاذبه‌های تاریخی شناخته شده در آن، پس از شهر اصفهان قرار

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

دارد؛ بنابراین یکی از مهمترین زمینه‌های توسعه‌ی منابع در شهر اصفهان و کاشان توسعه‌ی جاذبه‌های تاریخی ـ فرهنگی می‌باشد.

منابع و ماخذ

۱.سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان اصفهان (۱۳۹۰) سالنامه آماری استان اصفهان، معاونت آمار و اطلاعات، انتشارات پویندگان توسعه، اصفهان

۲.طرح جامع گردشگری استان اصفهان، شهرستان اصفهان، ص ۱۰۳: ۱۳۸۸

3. Alzue, A., O'Leary, J., & Morrison, A. M. (1998). Cultural and heritage tourism: identifying niches for international travelers. The Journal of Travel and Tourism Studies, 9(2), 2–13.

4. Ashworth, G. E., & Turn bridge, J. E. (1990). The tourist historic city. London: Belhaven.

5. Cohen-Hattab, K. (2004). Zionism, tourism, and the battle for Palestine: Tourism as a political-propaganda tool. Israel Studies, 9(1), 61–85.

6. Dean, A., Morgan, D., & Tan, T. E. (2002). Service quality and customers' willingness to pay more for travel services. Journal of Travel and Tourism Marketing, 11, 95–110.

7. Dorset, A. (1996). Developing sustainable tourism for World Heritage Sites. Annals of Tourism Research, 23(2), 479–492.

8. Dorset, A. (1996). Developing sustainable tourism for World Heritage Sites. Annals of Tourism Research, 23(2), 479–492.

9. Drost, A. (1996). Developing sustainable tourism for World Heritage Sites. Annals of Tourism Research, 23(2), 479–492.

10. Gordon, R. (1969). Interviewing: Strategy, techniques and tactics. Home wood, IL: Dorsey Press.

11. Hall, D. R. (1995). Eastern Europe: Tourism/leisure perspective—An introduction. In D. Leslie (Ed.), Tourism and Leisure—Culture, Heritage and Participation (pp. 3–10). Brighton: Leisure Studies Association.

12. Herbert, D. (2001). Literary places, tourism and the heritage experience.

13. ICOMOS. (1993). Tourism at World Heritage Cultural Sites: The site manager's handbook (2nd ed). Madrid: World Tourism Organization.

14. Ins keep, Edward, Tourism planning , New York , 1991

15. Jarrod, B., & Fayal, A. (2000). Managing heritage tourism. Annals of Tourism Research, 27(3), 682–708.

16. Light, D. (2000). Gazing on communism: heritage tourism and post communist identities in Germany, Hungary and Romania. Tourism Geographies, 2(2), 157–176.

17. lowenthal. D. (1998). The heritage crusade and the spoils of history. Cambridge: Cambridge University Press.

18. O'Connor, B. (1993). Myths and mirrors: Tourism images and national identity. In B. O'Connor, & M. Cronin (Eds.), Tourism in Ireland: A critical analysis (pp. 68–85). Cork: Cork University Press.

19. Prates, M. (2003). Tourism and nationalism. Annals of Tourism Research, 30(1), 125–142.

20. Shackley, M. (1998). Visitor management: Case studies from World Heritage Sites. Oxford: Butterworth-Heinemann.

21. Thorsell, J., & Sigaty, T. (1998). Human use of World Heritage Natural Sites: A global overview [Electronic Version]. Global Theme Study of World Heritage Natural Sites. Retrieved October 2005 from /http://

22. Torres, Rebecca,_ and Mommsen, Janet Hens hall, (2004):Challenges and potential for linking tourism and agriculture to achieve pro-poor tourism objectives, Progress in Development Studies 4,4, pp. 294–318

23. Tunb ridge, J. E. (1994). Whose heritage? Global problem, European nightmare. In G. J. Ashworth, & P. J. Lark ham (Eds.), Building a New Heritage: Tourism, culture and identity in the New Europe (pp. 123–134). London: Rutledge.

24. Tunb ridge, J. E. (1994). Whose heritage? Global problem, European nightmare. In G. J. Ashworth, & P. J. Lark ham (Eds.), Building a New Heritage: Tourism, culture and identity in the New Europe (pp. 123–134). London: Rutledge.

25. Urey, J. (1990). The tourist gaze: Leisure and travel in contemporary societies. London: SAGE.

26. WHC. (2005). Retrieved at /http://whc.unesco.orgS.

27. World-Tourism organization, Tourism high Lights, 2005

28. WTO. (1999). International tourism: A global perspective. Madrid: World

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]